

PEDAGOGNING JAMOA BILAN MUOMALASI

Namangan davlat pedagogika instituti
Zaynobidinova Naima Inomidinova
katta o'qituvchisi, f.f.n.,
Abdirahmonova Zilola Muxtorjonovna
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(boshlang'ich ta'lim) yo'nalishi
1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogning jamoa bilan muomala madaniyati va uning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ahamiyatini tahlil qilinadi. Maqolada milliy qadriyatlar, xususan, adolat, bag'rikenglik, hurmat va ishonch tamoyillari asosida, hamkasblar, o'quvchilar va ota-onalar bilan ochiq va shaffof muloqot o'rnatishi, ta'lim jarayonining muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim ekanligi qayd etiladi. Bu orqali jamoa bilan muomala qilishda yuzaga keladigan muammolar va ularni hal etish yo'llari, shuningdek, pedagogning o'z-o'zini rivojlantirish va milliy qadriyatlarga moslashish zaruriyati tahlil qilinadi. Samarali muloqot pedagogning kasbiy mahoratini oshirish bilan birga, jamoaviy ahillikni va ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qilishi ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: pedagogik muomala, milliy qadriyatlar, ta'lim-tarbiya, jamoa bilan muloqot, hurmat va ishonch, adolat va shaffoflik, ijobiy muloqot, hamkorlik, kommunikatsiya muammolari, pedagogik madaniyat.

Annotation: This article analyzes the culture of communication between educators and their team, as well as its importance in the education and upbringing process. The article highlights the necessity of establishing open and transparent communication with colleagues, students, and parents based on national values, particularly the principles of justice, tolerance, respect, and trust, to ensure the success of the educational process. It also examines the challenges that may arise in team communication, their solutions, and the need for educators to engage in self-improvement and adapt to national values. Effective communication is emphasized as a factor that not only enhances the professional skills of educators but also fosters team cohesion and improves the effectiveness of the education process.

Keywords: pedagogical communication, national values, education and upbringing, teamwork interaction, respect and trust, justice and transparency, positive communication, collaboration, communication issues, pedagogical culture

Аннотация: В данной статье анализируется культура общения педагога с коллективом и её значимость в процессе обучения и воспитания. В статье подчёркивается необходимость установления открытого и прозрачного взаимодействия с коллегами, учениками и родителями на основе национальных ценностей, в частности принципов справедливости, терпимости, уважения и доверия, для обеспечения успешности образовательного процесса. Также рассматриваются возможные проблемы, возникающие при общении в коллективе, пути их решения, а также необходимость саморазвития педагога и

его адаптации к национальным ценностям. Эффективное общение подчёркивается как фактор, способствующий не только повышению профессионального мастерства педагога, но и укреплению командного единства и повышению результативности образовательного процесса.

Ключевые слова: педагогическое общение, национальные ценности, образование и воспитание, взаимодействие с коллективом, уважение и доверие, справедливость и прозрачность, позитивное общение, сотрудничество, проблемы коммуникации, педагогическая культура.

Kirish. O‘zbek milliy qadriyatlari asosida shakllangan pedagogik faoliyatda jamoa bilan samarali muloqot qilish masalasi muhim o‘rin egallaydi. Ta’lim-tarbiya jarayonining muvaffaqiyati pedagogning nafaqat o‘quvchilari, balki hamkasblari va ota-onalar bilan muloqot madaniyatiga ham bog‘liqdir. Prezident Shavkat Mirziyoyev ta’kidlaganlaridek: "Farzandlarimizni zamonaviy bilim va ma’naviyat ruhida tarbiyalash, ularga mustahkam hayotiy ko‘nikmalarni singdirish bugunning eng ustuvor vazifasi hisoblanadi."¹ Shu bilan birga Abdulla Avloniyning "Tarbiya yo‘q joyda, insoniyat jamiyati taraqqiy qilmaydi"² fikrlarni eslatib o‘tamiz. Shunday ekan, pedagogning jamoa bilan muomala qilish qobiliyati zamonaviy ta’lim tizimining eng dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Asosiy qism

1. **Jamoa bilan muomalada milliy qadriyatlarning o‘rni.** O‘zbekistonning boy madaniy merosi pedagogik faoliyatda asosiy o‘rin tutadi. Alisher Navoiy asarlarida insonlar o‘rtasidagi munosabatlarda adolat va bag‘rikenglik asosiy tamoyil sifatida ilgari surilgan. Jumladan:

"Insonni inson qilgan odobdir,
Odobdan uzoq qolgan, xudobezdir"³.

Bu o‘git pedagogga jamoa a‘zolari bilan muomalada odob-ahloq me‘yorlariga qat‘iy rioya qilish zarurligini uqtiradi. Ayniqsa, yosh avlodga bilim berishda pedagog o‘zini doimo namunali tutishi va jamoaga hurmat ko‘rsatishi shart.

2. **Pedagogik muomala tamoyillari.** Pedagogning jamoa bilan muloqoti samarali bo‘lishi uchun quyidagi tamoyillarga amal qilishi lozim:

a) hurmat va ishonch: har bir jamoa a‘zosiga teng yondashish va uning fikriga e‘tibor qaratish. Aynan shu tamoyilga quyidagi misolni keltirishimiz mumkin.

Bir jamoa yangi loyiha ustida ishlayotganda, rahbar bir xodimning takliflarini eshitmay, faqat o‘z fikrlarini o‘tkazishga urinadi. Shu bilan birga, boshqa xodimlar rahbarning bu qaroriga qarshi chiqishga jur‘at etmaydi, chunki ular fikr bildirsalar, tanqid qilinishidan qo‘rqishadi. Bu vaziyatda jamoada hurmat va ishonch muammosi paydo bo‘ladi.

Muhokama uchun savollar:

1. Bu holatda jamoada hurmat va ishonchni qanday tiklash mumkin?

¹ Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: 2023

² Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent: 1912.

³ Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. 1490.

2. Xodimlarning fikrlarini tinglash va ularga ishonch bildirish rahbarga qanday foyda keltiradi?

3. Jamoaning har bir a’zosi hurmat va ishonch muhitini saqlash uchun nimalar qilishi kerak?

b) dolat va shaffoflik: qabul qilinadigan qarorlarning barcha uchun ochiq va tushunarli bo’lishi. Yuqorida berilgan vaziyatga adolat va shaffoflik bilan quyidagi yechimlarni qo’llashimiz mumkin.

1. Shaffof muloqot: Rahbar barcha jamoa a’zolari bilan ochiq muloqot qilish uchun yig’ilish tashkil qiladi. Unda har bir xodim o’z fikrini ochiq bildirish huquqiga ega ekanligi va tanqid yoki rad etilishdan qo’rqmasligi ta’kidlanadi. Shunda rahbar bir necha kishining fikriga birdaniga qarshi chiqqa olmaydi va jamoa orasida adolat bilan birga ahillik ham oshib boradi.

2. Adolatli qaror qabul qilish: Loyihaga oid barcha takliflar yozma ravishda to’planadi va jamoa tomonidan birgalikda muhokama qilinadi. Qaror qabul qilishda eng maqbul va samarali taklif tanlanadi, nafaqat rahbarning yoki ma’lum bir xodimning fikri ham ahamiyatli ekanligi nazarda tutiladi. Bu tarzda muhokamaga hech kim qarshilik qila olmaydi.

3. Tinglash madaniyatini rivojlantirish: Rahbar jamoa a’zolarining fikrlarini tinglab, ular uchun minnatdorlik bildiradi va ularning har biri loyihaga qanday hissa qo’shayotganini alohida ta’kidlaydi. Rahbar bu harakati bilan xodimlariga yaxshigina motivatsiya beradi.

4. Ishonchni qayta tiklash: Rahbar jamoaning har bir a’zosiga ishonishini ko’rsatish uchun ularga ma’lum mas’uliyatlar yuklaydi va ularning ish natijalarini qadrlaydi. Bu yechimlarga umumiy holatda quyidagicha xulosa qilishimiz mumkin. Adolat va shaffoflikni ta’minlash orqali jamoada hurmat va ishonch muhitini qayta tiklash mumkin. Bu esa loyihaning muvaffaqiyatli bajarilishi va jamoaning samaradorligini oshiradi.

a) ijobiy muloqot: konfliktlardan qochish va muloqotni konstruktiv yo’nalishda olib borish. Jamoada ijobiy muloqot har bir jamoa a’zosini ijobiy muhitini shakllantiradi.

b) hamkorlik: jamoa bilan birgalikda maqsadlarga erishish uchun yagona yo’lni belgilash.

Bu tamoyillar milliy tarbiya tizimining negizini tashkil etadi va har bir pedagog tomonidan amalda qo’llanilishi zarur.

3. ***Jamoa bilan muomala madaniyatini rivojlantirish*** Jamoa bilan samarali muomala qilish pedagogdan doimiy o’z-o’zini rivojlantirishni talab qiladi va quyidagi usullarni qo’llash mumkin:

1. Nazariy bilimlarni chuqurlashtirish: Pedagogika va psixologiya fanlari bo’yicha yangi adabiyotlarni o’rganish va amaliy qo’llay olish.

2. Amaliy mashg’ulotlar: Nutq madaniyati va nizolarni hal qilish bo’yicha treninglarda qatnashish.

3. Tajriba almashish: Hamkasblar bilan muloqot orqali samarali yondashuvlarni o’zlashtirish.

4. Milliy qadriyatlarga moslashish: Milliy odob-axloq qoidalarini faoliyatga joriy qilish.

5. Muloqotda yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar va ularni hal qilish: Jamoa bilan muloqot qilish jarayonida pedagog ayrim qiyinchiliklarga duch kelishi mumkin.

Kommunikatsiya muammolari: Fikrlar noto‘g‘ri talqin qilinishi yoki tushunmovchiliklar yuzaga kelishi.

Motivatsiya yetishmasligi: Jamoa a‘zolarining faoliyatga nisbatan qiziqishi past bo‘lishi.

Konfliktlar: Fikrlarning to‘qnashuvi yoki nizolar.

Ushbu muammolarni hal qilish uchun pedagog sabr-toqatli bo‘lib, ijobiy muloqot yo‘nalishidan chiqmasligi lozim. Adolatli va bag‘rikeng yondashuv nizolarni minimallashtirishga yordam beradi.

Xulosa. Pedagogning jamoa bilan muomalasi ta‘lim-tarbiya jarayonining ajralmas qismi bo‘lib, milliy qadriyatlarimizga mos keladigan yondashuvni talab qiladi. Hurmat, adolat, bag‘rikenglik va hamkorlik tamoyillari asosida shakllangan muomala pedagogning nafaqat kasbiy muvaffaqiyatini, balki jamoa o‘rtasida hurmat-e‘tibor qozonishini va obro‘ga ega bo‘lish qobiliyatini ham ta‘minlaydi. Shu bois, pedagog doimo o‘z mahoratini oshirib borishi, milliy va zamonaviy bilimlarni uyg‘unlashtirishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev. Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent: 2023
2. Abdulla Avloniy. Turkiy guliston yoxud axloq. Toshkent: 1912.
3. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. 1490.
4. Xayrulla Qosimov. Pedagogika asoslari. Toshkent: 2018.
5. Husniddin Qo‘chqorov. Ta‘limda milliy qadriyatlar. Samarqand: 2020.
6. Umarov R. Pedagogik muloqot san‘ati. Toshkent: 2022.
7. <https://www.ziyouz.com>.